

УДК 94(477. 64)

КОЛИСКА ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА

Студ. А.С. Савченко, гр. БІТ-1-16

Науковий керівник доц. З.В. Захожай

Київський національний університет технологій та дизайну

Мета дослідження – розкрити особливості острова Хортиця, розглянути основні етапи розвитку запорізького козацтва, та історичні етапи острова Хортиця. Виявити значення природи з геологічного погляду. Розглянути походження назви острова. Дослідити Запорізьку Січ з огляду на побут козаків їх етнічне походження. Доповісти про Хортицю на період Другої світової війни.

Завдання дослідження: дослідити етапи розвитку острова Хортиця, розкрити хронологічні рамки від мезоліту до наших часів. Проаналізувати походження назви острова та розглянути першу згадку про нього. Показати як флора та фауна впливає на життя острова. В роботі зроблена спроба висвітлити найбільш важливі відомості про острів Хортицю, познайомити з його історичним минулим.

Об'єкт дослідження: об'єктом дослідження є великий острів Хортиця. Історичне значення у всі часи його існування. Визначні місця, історичні пам'ятки острова. Запорізька Січ і побут козаків.

Методи та засоби дослідження: Я використовував метод вивчення історичних текстів, які порівнював з описом інформації, яке надавало старше покоління (метод опитування і порівняння). За допомогою методу узагальнення знайшов головне віддзеркалення, основні поняття, характеризуючи об'єкти даного класу. За допомогою аналізу розклав предмети дослідження на складові частини.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів. Вперше було використано комбінацію методу опитування з методом порівняння. Удосконалено систему узагальнення, знайшовши основні характеризуючі об'єкти. Набуло подальшого розвитку вивчення історичних канонів о. Хортиця, поглиблене вивчення традицій козаків.

Результати дослідження: Це єдина комплексна історико-культурна та природна пам'ятка, що охоплює період історії людства від доби палеоліту до сьогодення. Зважаючи на унікальність, заповідник «Хортиця» занесений до Державного реєстру нерухомих пам'яток України як пам'ятка національного значення. На його території нараховується понад 100 пам'яток археології та історії. До складу заповідника увійшли сам острів Хортиця і прилеглі до нього острови і скелі Байда, Дубовий, Розстебин, Три Стоги, Середня, Близнюки, урочище Вирва на правому березі Дніпра, що мають загальнодержавне та історичне значення. Серед головних завдань заповідника є збереження пам'ятних місць та відтворення природно-історичного середовища доби запорозького козацтва та природного середовища о. Хортиця.

Острів Хортиця має дуже велику і цікаву історію. Після створення українського козацтва, (перші писемні згадки зустрічаються у 1489 та 1492 рр.) невеликі військові загони об'єднались у великий козацький союз з центром, який дістав назву Запорозька Січ. Завдяки природним умовам Запоріжжя було неприступним як для литовських і польських військ, так і для татарських й турецьких орд. У 1552-1556 рр. канівський і черкаський староста Дмитро Вишневецький створює за порогами Дніпра на о. Мала Хортиця козацький центр Запорозьку Січ. У систему Запорозької Січі ввійшли всі невеликі містечка - січі.. Запорозька Січ – це феномен світової цивілізації навіть з висоти нинішнього дня, не кажучи уже про час її існування. Запорізька Січ була

козацькою республікою. На Запорозжі існувало суворе законодавство, яке не допускало будь-яких аморальних вчинків. Козаки були рівні перед законом, рівними у праві користуватися земельними угіддями, брати участь у радах, обирати старшину. Нещадно викорінювалося злочинство, розбій, конокрадство. Не було місця в цьому товаристві зраді, боягузтву, підлості, шахрайству. Зі своїм суспільним укладом, структурою, військовою організацією, писаними і неписаними законами, побутом і звичаями, Січ не мала аналогів. Січ була рятівницею і рідною домівкою для козака і гречкосія, і всіх, кому потрібний був її захист. Січ була зразком поєднання демократизму зі строгістю порядків і самодисципліни. Січ була колыскою української державності, контролюючи значні території, утримуючи багатотисячну армію, адміністративний апарат. Січовики мали символіку: прапори, гімн, герб. Столицею Запорозької Січі була могутня фортеця, оточена частоколом, в заборолі якого виставлено гармати. На центральній площі стояли церква, скарбниця, військовий арсенал, майстерні. Навколо них – курені-казарми, в яких жили запорожці. Козаки вибирали свою старшину – гетьмана, кошового отамана, курінних отаманів – вільним, демократичним голосуванням. Збройні сили склалися з таких родів військ: піхоти, кінноти, артилерії та морського флоту. Саме в Запорізькій Січі було створено Запорізьке військо, що стало організаційною формою Збройних сил України. Запорізьке Військо, постійним і безвідмовним резервом якого завжди виступало все українське козацтво. Воно виробило блискуче козацьке військо мистецтво, що перевершувало стратегію й тактику феодалських європейських армій.

В основі світобачення козаків, своєрідним ідеологічним фундаментом козацької держави були волелюбні й національно-релігійні засади. Глибока релігійність, ревний захист православної віри – характерні ознаки духовного життя Запорозжя. Саме православ'я, очевидно, значною мірою вплинуло на формування романтичної моделі лицарства, яким стало запорізьке козацтво. Адже в православній системі цінностей глибока духовність протиставляється корисливому індивідуалізму, а матеріальні інтереси відходять на другий план.

Висновки: острів Хортиця з обох боків оповитий широким і могутнім Дніпром, обгорнутий високими кам'яними скелями, піскуватими берегами, вкритий зеленими лісом та уквітчаний різнобарвними квітами має дуже велику історію. Дивовижні краєвиди та слава минувшина привертають увагу до Хортиці мешканців міста Запоріжжя, мандрівників з різних куточків України та світу. Тут зародилося козацтво, найяскравіші сторінки історії Хортиці пов'язані із запорізьким козацтвом. Сьогодні острів – це унікальний заповідник, де поєднується казкова природа та сива давнина.

Ключові слова: Острів Хортиця, Запорізька Січ, Козаки.